

Remissvar promemoria vattenkraft och vattenmiljö

Mälarenergi AB

Johan Lind

johan.lind@malarenergi.se

Miljö- och energidepartementet

m.registrator@regeringskansliet.se

Skickas med e-post: m.registrator@regeringskansliet.se (diarienumr och remissinstans i ämnesraden)

Mälarenergi AB ansluter sig i huvudsak till det yttrande som Energiföretagens remissvar men vill, såsom ägare av flera småskaliga vattenkraftverk, samt av erfarenhet av nuvarande tillståndsprocess och myndighetsutövning, särskilt framföra följande:

Vattenkraften är en unik kraftkälla som vid livscykelanalys, och ur klimatperspektiv, framstår som den mest hållbara energikällan samhället idag har tillgång till. Bara genom dessa egenskaper är vattenkraften skyddsvärd och helt nödvändig för omställningen till en koldioxidfri energiförsörjning. Detta gäller både småskalig- och storskalig vattenkraftproduktion.

Vi är oroliga att nuvarande lagförslag skulle kunna innebära en omfattande nedläggning/utrivning av den småskaliga vattenkraften. Vissa organisationer för fram att den småskaliga vattenkraften inte är samhällsekonomiskt lönsam och bidrar så pass lite till energisystemet att den bör rivas ut. Det kan naturligtvis framstå på detta vis om man enbart betraktar den miljöpåverkan småskalig vattenkraft har idag, utan att väga in de möjligheter till miljöanpassning som dagens miljöteknik erbjuder. Småskalig vattenkraft kan också betraktas som obetydlig ur energisystemsypunkt om man enbart betraktar det energisystem vi har idag, med de behov av energi- och effekttillgång som samhället idag behöver.

Vi tror dock att både den småskaliga vattenkraftens miljöpåverkan och dess betydelse i energisystemet kan, och kommer att, förändras. Småskalig vattenkraft har blivit anklagad för den otillräckliga ekologiska status som flera vattensystem i Sverige idag uppvisar. Dels är detta anklagande endast delvis sant, då den miljöpåverkan som idag observeras beror av många fler påverkanskällor som t.ex. historiska rensningar, jord- och skogsbruk, försurning mm. Dels är detta utpekande som en av de kraftigaste påverkanskällorna på våra vattenförekomster förändringsbart genom ändamålsenliga och effektiva miljöanpassningsåtgärder.

Nuvarande lagförslag riskerar dock att användas som ett verktyg i syfte att riva ut och återställa vattendrag till ett "naturligt" skick. Utrivningar av vattenkraftverk kan möjligen vara en rimlig målbild i enstaka fall, men generellt anser Mälarenergi AB att den småskaliga vattenkraften istället bör miljöanpassas, inte utraderas. Det mest samhällsnyttiga är att arbeta med "kompromisslösningar" som miljöanpassningen kan sägas vara. Genom att kombinera den stora potentialen i effektivisering av småskaliga vattenkraftverk, med ändamålsenliga miljöanpassningar kan såväl natur- kultur- och energivärden tas tillvara och bevaras för framtiden. Genom att

effektivisera tillståndsprocessen för detta kan resurser frigöras för skyddsåtgärder vid kraftverk, eller kompensationsåtgärder.

Vårt intryck från flera samtal med Miljö- och energidepartementet är att det är denna inriktning som den nya lagstiftningen är tänkt att ge, och det är på detta vis MälarenEnergi AB betraktar Energiöverenskommelsen. Vårt intryck är även att det är denna målbild våra politiker vill arbeta mot, det är denna målbild allmänheten kan ställa sig bakom, och det är i denna linje vi vill fortsätta arbeta.

Märk väl att MälarenEnergi har erfarenhet av såväl utrivning av mindre vattenkraftverk, som miljöanpassning av små och medelstora kraftverk. Ur vårt perspektiv är den mest samhällsnyttiga lösningen för det enskilda kraftverket ofta enkel att konstatera, vad vi behöver nu är en lagstiftning som låter sunt förnuft komma till tals, där flera samhällsintressen vägs mot varandra, och där den enskilda prövningen får avgöra vilken lösning som är den mest lämpliga i ett vattensystemperspektiv. Tyvärr ser vi en risk att det lagförslag som nu presenterats kan gå emot själva intentionerna i Energiöverenskommelsen, detta främst på följande punkter:

- Den nationella planen upprättas enligt förslaget av nationella myndigheter med fokus på miljö kvalitetsnormer, behov av vattenkraftproduktion och tillgång till reglerkraft. Detta ur ett nationellt perspektiv. Vi ser en risk att de lokala och regionala konsekvenserna inte beaktas i tillräckligt hög grad och att andra samhällsintressen som t.ex. bevarande av kulturmiljöer, friluftslivs- och rekreationsområden, höglödeshantering mm, inte kommer till tals i tydlig mening. Vi vill att även andra myndigheter införlivas i arbetet med den nationella planen, med tydligare möjligheter att påverka utfallet än vad nuvarande förslag ser ut att ge.
- Genom att ramvattendirektivets normer ges status som gränsvärdesnormer kommer mycket små toleransnivåer för påverkan på vatten gälla vid dels tillståndsprovning av "tillståndslösa" vattenkraftverk, dels vid omprövning av befintliga tillstånd. Dagens bedömningsgrunder för vattenkvalitet ger inte utrymme för bortledning av vatten från en vattenförekomst om inte undantag har meddelats, eller vattenförekomsten har pekats ut som kraftigt modifierad. Därigenom föreligger en risk att en tillståndsprovning eller omprövning av ett befintligt vattenkraftverk leder till en nedläggning av verksamheten eftersom ingen av de ingående kvalitetsfaktorerna får försämrats gentemot nollalternativet. Att nollalternativet tydliggörs i MKB-sammanhang, innebär inte att Vattenmyndighetens sätt att statusklassificera förändras. Idag utgår man enbart från vad som är "tillståndsgivet" vid statusklassificering, vilket innebär att om Vattenmyndigheten inte kan se att det finns ett tillstånd, kommer analysen av verksamhetens påverkan på statusklassificering enbart ske utifrån att verksamheten "inte existerar". Detta i kombination med införandet av gränsvärdesnormer, kan i värsta fall omöjliggöra tillståndsgivning av äldre kraftverk som orsakar t.ex. vattenbortledning eller indämning av vattenförekomster.
- Det föreligger ett stort behov av att peka ut fler vattenförekomster som kraftigt modifierade. De ändringar som föreslås i vattenförvaltningsförordningen utgör ett viktigt led i att säkerställa högre kvalitet i vattenförvaltningen och att normsättningen leder till rimliga och ändamålsenliga miljövillkor. Men, så länge utpekandet av kraftigt modifierade vatten ska ske med stöd av nationella intressen såsom elproduktion, reglerkraft eller

riksintresseutpekande, finns inte mycket för de andra (troligen hundratals) småskaliga vattenkraftverken att hämta i dessa förtydliganden. Utpekandet av KMV-vatten baseras idag enbart på vad verksamhetens bidrag är ur ett samhälleligt perspektiv. Det saknas hänsyn till vad konsekvenserna av en nedläggning av verksamheten skulle innebära. Utrivning av ett småskaligt vattenkraftverk kan ibland utföras utan omfattande skador på motstående intressen, men kan ofta innebära så omfattande och komplexa effekter, att slutresultatet kan vara omöjligt att prognosticera. Ett tydliggörande, som skulle underlätta betydligt vid prövning och omprövning av småskalig vattenkraft, är att peka ut de vattenförekomster som påverkas av dem som kraftigt modifierade.

- Om detta inte skulle vara möjligt krävs en översyn av de bedömningsgrunder och de klassificeringsgränser som idag nyttjas inom vattenförvaltningen, så att dessa i någon mån tillåter t.ex. hydrologisk påverkan på en vattenförekomst utan att riskera gällande miljö kvalitetsnorm, icke-försämringskrav mm. Vi förutsätter att detta kommer bli ett omfattande arbete för Miljö- och energidepartementet i att styra och vägleda de nationella- och regionala myndigheter som utformar dessa, främst Havs- och Vattenmyndigheten.
- I ser mycket positivt på de "förenklings" som görs vid tillståndsgivning av "tillståndslösa" vattenkraftverk, t.ex. genom att båtnadsregeln avskaffas, ändringar av ansvar för rättegångskostnader mm. Vi vill återigen poängtera behovet av att på ett otvetydigt sätt ange vad som ska utgöra "nollalternativ" vid prövning av äldre verksamheter som *"kommit till stånd eller påbörjats på ett lagligt sätt"*. Diskussioner om vad som ska utgöra nollalternativ har vållat stora utredningsbördor vid prövning av äldre kraftverk, och kostat många mantimmar hos såväl verksamhetsutövare, myndigheter och domstol. Det är ytterst angeläget att denna fråga klargörs utan risk för andra tolkningar än den avsedda.
- Investeringar i vattenkraft har oftast en planeringshorisont om 40 - 50 år. En ny lagstiftning måste harmoniera med detta faktum, främst avseende behovet av att löpande ompröva verksamheter för att upprätthålla "moderna miljövillkor". Annars är risken stor att investeringar i vattenkraften för effektivisering mm omöjliggörs. Detta gäller både för storskalig och småskalig vattenkraft.
- All reglering av vattenkraft som följer av EU-direktiv måste hanteras med ett samlat grepp i svensk lagstiftning för att säkerställa att målen i Energiöverenskommelsen uppnås. I detta innefattas vattenförvaltning enligt ramvattendirektivet, utveckling av vattenkraft enligt förnybarhetsdirektiv, utpekande av Natura 2000-områden, artskyddsförordning mm. Utformning, efterlevnad och uppföljning av den nationella planen måste ske årligen där utfall mm kontrolleras i relation till Energiöverenskommelsen.